

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Rabi Mosheh Ḥayim Lutsaṭo

Kahana, Abraham

מהרבא, אנהא

Warschau, 1898

||. הלבקב ותטישו ולעפו וירובח. ץ"ת - ז"פת.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10928

היה לוצמו משאיר לנו, בלכת כשרונו הלך והתפתח, לולא הקבלה ומסתריה והזיותיה שמשכו את דמיונו יחד עם כשרונו הפיוטי אליהם ושבהם החל להריק את שפע פנטסיותו ודמיונו הכביר.

II.

תפ"ז — ת"ן.

חבורו ופעלו ושיבתו בקבלה.

בטרם נעבור אל פעלו של לוצמו בקבלה, נעיף מבט קל על הקבלה בעצמה ותולדותיה בכלל. בדורות הראשונים להולדת הרת הנוצרית היתה אלכסנדריה של מצרים מרכז ומקום ועד למלומדים מארצות שונות, וכל אחד הביא אתו שמה את מסורתיו המוסריות, הרתיות והמרעיות. בראש עמדו היונים, המצרים והיהודים, וטה היתה תוצאת ערכובית בני עמים השונים כגזעם וכהשכלתם? ההומניות השתדלה לפתור את השאלות הגדולות בפילוסופיה ובמוסר: מקור החטא, עתידות הנפש, ענשה ושכרה. ותוצאת ערכוביה זו היתה צמיחת כתות שונות. סטנן הכללי של כל הכתות האלה הוא תערובה, או, יותר מזה, התאחדות השיטות השונות זו מזו בתכלית, הסינקרטיסמוס.

בין היסודות הראשיים, שעל ידי הצטרפותם צמחו כתות שונות, היתרון הוא לאפלטוניסמוס. הגנוסטיים, שבראשם, או על כל פנים מפנה הדרך לפנייהם, היה פילון, בקשו את האפלטוניסמוס בכל עמוד מעמודי המקרא, וימצאוהו מעוטף באליגוריות וחידות. בה במדה חשבו את פילון לאפלטוני עד שהיו אומרים עליו:

ἢ Φίλων πλατωνίζει ἢ Πλάτων φιλονίζει.

הם פנו דרך לפני אמוניוס סקוס, שיסד בסוף המאה השניה

או בתחלת השלישית — לדברי רימר — בית מדרש לפילוסופיא המכונה בשם ניאופלטוני. ומה הם סמני בית מדרש זה? מלבד הסינקרטיסמוס, אשר נמצא בכל הכתות שצמחו באלכסנדריה, סמנו המובהק של בית מדרש זה הוא חכמת הנסתר, המיסטיציסמוס. אמוניוס היה מלמד חכמת הנסתר הדומה לחכמת הגנוסטיים, ואסר על תלמידיו להפיצה. ואם פלוטינוס עבר על איסור זה, אין זאת אלא מלכתו בעצת חברו, אוריגינס האלילי. זגם מה שהפיצו מתורת אמוניוס רבם לא היה כי אם החלק העיוני (speculativus) שבה, וגם היתה הפצתו, כמובן, לתועלת בית המדרש; אבל את החלק המעשי, או המופתי, לא גלה איש, לא אוריגינס, ולא איריניוס, ולא פלוטינוס.

ואם כי תורתם היתה דומה לאותה של הגנוסטיים, הנה בכל זאת היו מתנגדים בדברים אחדים אל האחרונים, וכל זה יען כי היו הגנוסטיים מתנגדים אל תורת אפלטון ויחשבוה לאי-שלטה כל צרכה, וכי ביד חכמחם הנסתרה להרסה: מסכה זו כתב פלוטינוס את ספרו *Katá τῶν Γνωστικῶν*. אולם בנוגע להמיסטיציסמוס עוד עלו הניאופלטוניים על הגנוסטיים. ובכלל רב הדמיון בין שתי הכתות האלה, למודיהן על דבר העיון בעולם השכלי, על האצלת הרוחות, על טבע השדים והרוחות ויחוסם אל האדם, שוים כל כך, עד כי יותר קשה — כמו שאומר מ״ר — לראות את ההבדל מאשר לראות את הדמיון והשווי שביניהן.

אלה תולדות המיסטיציסמוס האלכסנדרי, אשר שלט שלטת רבה במשך ההסטוריה הכללית, ואשר ברא גם לישראל במשך גלותו את הלמוד, שרבים נוטים לחשבו גם לפילוסופיתם העצמית והלאומית של היהודים, הוא הלמוד המפורסם בשם „חכמת הקבלה“.

קשה מאד לבאר את שמת הקבלה בכל פרטיה. למוד זה סבוך הוא במדה יתרה, וגם תלויה היא שמת הקבלה בהדמיון החפשי והרצוני של כל מקובל ולכל אחד ואחד על כן שמה מיוחדת ועצמית. כל ספרי המקובלים יוכלו להחשב לפרושים על היסוד, הם שני החבורים העקרים שעליהם הקבלה נשענת: „ספר

יצירה" ו"הוהר".

אבל השם קבלה בעצמו מורה שאצל נושאייה היתה נחשבת לא רצונית וחפשית, אלא קבלה אמיתית, בצד הקבלה, תורה שבעל פה, המסורה באמת.

שמעון לוצטו (* מחלק את החקירות הסובכות על כתבי הקדש לשלש מחלקות: של הרבנים והתלמודים, התאולוגים המתפלספים, והמקובלים בעלי הסוד.

בצדק מעור הד"ר מפיטני ב), ששלשת מחלקות התאולוגים והפילוסופים העברים מכוונות הן לשלשת דרכי הרוח האנושי בכלל, לאותם שלשת דרכי הבנת הדת הנגלית והמשך התפתחותה, שלפי דברי פֶרְנַק נמצאים הם בהסטורית כל האמונות, שהכו שרשים עמוקים בנפש האדם; הלא הם: א) אמונה שלמה וחוקה באיוו קבלה ומסורה, זאת אומרת כח המידי ואמתי לפרש את טובן התגלות אלהית; ב) השמוש בשכל לפתור את חידת דברי ההתגלות ותורתה בדרך רציונלי; ג) המיסטיציסמוס, הוא יליד דמיון האנשים, אשר, מבלתי הסתפקם בהקבלה לכדה ויחד עם זה לא ירהיבו גם כן להשתמש ישר בשכלם, יבקשו בעקרי הדת ובכל יתר הדברים תוך של סוד וסמל.

מתי נולדה הקבלה?

בשאלה זו צריך להגביל בדיוק: אם מדובר על דבר מקורות שמת הקבלה, או שרשיה עתיקים בלי ספק. אולם אם מדובר על דבר התקופה שבה התפתחה הקבלה, לפי מה שנראתה במאות המ"ו והמ"ז, אז היא בהכרח מאוחרת מאד.

ובאמת הובר הוהר, שהוא — כמו שיקראהו פֶרְנַק — *le code universel de la kabbale*, ושממנו התחילה הקבלה במובנה הנכון, רק בסוף המאה הי"ב או בתחלת הי"ג. ואם כן יש לחשוב רק מן העת ההיא, ולא קודם לה, את זמן הולדת הקבלה הנכונה והעצמית.

Discorso circa il stato de gl' Hebrei et in particular (*)
dimoranti nell' inclità citta di Yenetia. Yenetia MDCXXXVIII.
Dott. G. Massetani. La Filosofia Cabhalis- (ב) בספרו החדש:
tica di Giov. Pico della Mirandola, Empoli 1897, pag. 42—43.

חכמת הקבלה — יאמר שד"ל א) — נהיתה לפי דעתי מחמת התנגדות קצת אנשים המקנאים לה' ואשר להגן בעד האמונה לפני ההריסות הגדולות שעשתה בה הפילוסופיה של אריסטו והערביים, קבלו מהם קצת עקרים ושינו אחדים, וכינו הכל כאילו היא חכמה נסתרת לאומית (ערמה של חסד דומה לערמת אחדים אשר אמרו שהפילוסופיה של יון מקורה מישראל ושאר אריסטו ואפלטון למדו ממורים יהודים). הפילוסופים היו חולקים התבל לשלש עולמות: עולם שתחת הירח, עולם הגלגלים, ועולם השכלים הרוחניים. המקובלים (אך לא היותר קדמונים) עשו מהם ארבעה (אבי"ע), כי הבדילו עולם המלאכים (שכלים רוחניים) ועולם האצילות (ספירות), אשר היו בתחלה שניהם עולם אחד. הפילוסופים היו מונים ג' נשמות (עין שמונה פרקים להרמב"ם, פרק א') וכאותו מספר היו מונים המקובלים (עין בן-חביב בדרך ראשון של עין ישראל). אחרי כן הוסיפו הם עליהן עוד שתיים אחרות יותר נשגבות המיוחדות לאנשים היותר קדושים, ואשר נאצלו האחת מעולם האצילות והאחרת מאדם קדמון, וזה אינו אלא שנוי קצת לעיקר הפילוסופים של יחוד האיש השלם (בעורו בחיים) עם השכל הפועל (עין כוזרי א' א').

ובתוך למודי הקבלה החפשיים והרצוניים, בלי כל שמה מסוימת, בתוך ערבוביה זו הובא לוצטו מנעוריו. מן ספר הזהר — בה"ק על הקבלה — עד ספרי אחרוני המקובלים, האר"י וזכות ואחרים, היו שגורים על פיו. אולם שכלו הכביר הגיוני של לוצטו היה מבקש שמה מוגדרת ומסוימת בלמודי הקבלה; ותחת למצא אותה בזהר ובספרי האר"י, אשר לשוא היה מבקשה בהם, הנה שב ויתעמק בתוך עצמו עמוק עמוק, ושם בחררי לבו ושכלו מצא שמה מסודרת ומסוימת, שמתו העצמית והפרטית. מילדותו הורגל בשמיעות וספורים על דבר מגידים זמלאכים מגלים סודות ומסתרים לבחירי ההשגחה.

„רבנו הגדול מו"ה יוסף קארו ז"ל — יאמר בסן מורו של לוצטו — בחוצה לארץ היה עומד כשנגלה אליו המגיד בעיר גיקופולי בהיותו בחבורה יושב ולומד, והגאון הרמ"ע מפאנו פה העירה היה באמנה, כאשר ספרו לנו אנשי אמונה, והרב בעל מגלה עמוקות בעיר קראקא היה איתן מושבו, כאשר רוח ה' דבר בו, והאר"י זלה"ה קראו ה' ממצרים להכנס לפני ולפנים, והרב הגדול בעל מעבר יבוק בעיר מודינא מלאך מדבר עמו, והגאון רבנו משה זכות בויניציאה וסנטוכה עם מגיד מן השמים היה דבורו ונאומו, כאשר נודע בשערים שמו, וכל זה לא היה חוץ נפרץ".

אחרי כל אלה, אחרי כל ההגדות וספורי הפלאות האלה שגודל בתוכם, לא נתפלא עוד אם, אחרי העמיקו בקבלה ובשיטתו הפרטית שהמציא ובספריו שחבר, היה לוצטו מאמין בתמימות, כי מגיד מן השמים מסייעו ומלמדו כל מה שהוא מחדש ומגלה בכתביו. התפעלותו עברה כל גבול. עושר הצורות והפיוט הכלול במסתרים ההם נתן משטר ורוחב לדמיונו וכח פנטסיות להתלהב במדה היותר גדולה. ובהתפעלותו והתלהבותו הכבירה התחיל לחבר פירוש על התורה בלשון הזהר שקראו בשם „זהר תנינא" בהאמינו בתמימותו ובהתפעלותו, כי ספר זה יקח מקום הזהר הישן בקרושתו ותכנו. מלבד הזהר כתב עוד ספרים אחרים, כמו ע' תקונים ופי' על קהלת א).

א) עד כמה הוליכהו דמיונו הכביר שולל נראה מדבריו אלה בהקדמתו לע' תקונים: „רבון עלמין אנת איהו פנימאה דכל פנימאין. . . ובע' תקונים אלין ישתלים תקונא עלאה לאתקשרא כל דרגין בקשרא חדא ויתעטרון כלהו בשכינתך קדישא דאיהו מאנא דכלא קשרא דכלא יחודא דכלא וכלא יתקשר ברישא דברך יחידאה מלכא משיחא לשלטאה ביה על כל עלמא. . . והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע אלין מארי קבלה יזהירו כזהר דא דאיהו כללא דכל נהורין בע' תיקונים אלין דבהו אתכנשו כלהו נשמתין עלאין דמתקשרו בעידונא דגנתא והכא משתכחן קב"ה ושכינתיה וכל משריין דלהון וכלהו ספירן עלאין רשו אתיהיב להו לארקא חכמתא עלאה לאתגלאה בעלמא זכאה חולקהון דישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי". ובסוף תקון ראשון כתוב: „קם אליהו נביאה מהימנא פתח ואמר רבי רבי זכאה חולקך דאנת הוית סמכא

„אמת הדבר“ — מספר לוצטו באגרתו אל ידידו כלבו
 טליבורנו מיום ר"ח אדר ת"ץ — „אמת הדבר כי משנת תפ"ז חנני
 אלהים לשלוח לי אחד קדוש מן שמיא נחית והגר יגיד לי יום
 יום סודות גדולים, הכל בכתב לסדר הימים כתבתי באר היטב,
 ואחר רוב תקונים שנתן לי לעשות אמר שאזכה לשמוע מפי אליהו
 ז"ל גם דברי אלהים חיים. ויהי כאשר אמר כן היה לי, למועד
 אשר דבר נגלה לי אליהו ז"ל ואחריו נשמות קדושים אשר בארץ
 המה העומדים לשליחותו של מקום להודיע סוד ה' ליראיו, וכבר
 אמרו רז"ל נשמתם של צדיקים מסייעים אותו וזה ברור כי לא
 היום החל ה' לברך את עמו ישראל בכמה מעלות טובות והרכת
 דרכם למקום, וחברתי על פיהם חבורים רבים וגדולים ת"ל.

לשכינתא בגלותא והשתא אנת כורטי יקרא לגבה וכד תפוק מגלותא את תהא
 מנהל לה דעל האי כתיב אין מנהל לה מכל בנים ואמאי אין מנהל לה אלא
 משום דאין מחזיק בידה ומארי קבלה אתמר בהו חזקו ויאמץ לבבכם וכו' .
 בתקון ל"ט כתוב: „קם רע"מ פו"א רבי רבי ודאי השתא איהו זמנא
 לאהדרא שכינתא לבעלה בהאי חיבורא דביה והמשכילים ויהירו כוהר
 הרקיע דא אור עלאה דביה אנהרת לה לשכינתא בגלותא וביה תסק לה מגלותא
 בזמנא דפורקנא בההוא זמנא מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים
 דאתערותא דלתתא אתער אתערותא דלעילא כגונא דיליה ובגין אתערותא
 דאתער השתא בהאי אור יתער אור לעילא מח"ס לאתגלאה בעלמא וביה
 יתפרקון ישראל פורקנא שלים. קם אליהו נב"מ דאנת איהו דאתמר כך הנת
 אנכי שלח לכם והשיב לב אבות על בנים וכו' וכו' קום רבי אפתח מלין קמיו
 שכינתא לאתערא תקונא שלים כדקא חזי — קם איהו פתח ואמר והמשכילים
 ויהירו וכו' קם אליהו נב"מ ואמר ליה רבי רבי והיה לעת ערב יהיה אור בסוף
 יומיא בזמנא דא ודאי איהו אור דילך דאתגלאה בהאי חיבורא דעד
 השתא במחשכים הושיבני השתא זהיה לעת ערב יהיה אור בסוף יומיא
 בזמנא דפורקנא. אתקריב ביה העם ההולכים בחשך ראו אור גדול
 בהאי חיבורא ולכל היר החוקה ולכל המורא הגדול דא. ובתקון ס"ז
 כתוב: „לזמנא דאתי יתקע בשופר גדול מסטרא דאימא כדון כלא יתגלי לעיני
 כלא כדון כי עין בעין יראו בע' תקונין אלין יתגלי כלא אבל כי עין
 בעין יראו אלין תרין עיינין מסטרא דאימא ודאי חד בע' תקונין דרשב"ר
 בוצינא קדישא וחד בע' דילך דכדון וראו כל בשר יחדו דהא בשרא יתתקן
 נמו וכלא ישתלים בתקונא שלים בנהורין דאימא דמתגלי על בנין ודאי זכאנא
 חולקהוין“ .

הראשיים חבור על קהלת כשמונה מאות דפים קמנים, ועיין תקונים על הפסוק ולכל היר החזקה כמאתים דפים, וחבור על התורה מבראשית החלותי ואני היום מגיע לפ' מקץ הוא עתה כשש מאות דפים, כולם בל' זהר ממש, ואח"כ הרבה חכורים שונים על הרבה ענינים, יהיו כמו ט"ו ספרים, ובפרט בללים לחכמת האמת מבארים את הכל באר היטב בתירוץ הספקות אשר נסתפקו על דברי האר"י זלה"ה.

כעבור זמן מה עלה על לבו להפיץ את דעת הקבלה, אשר "כל מה שיוכל האיש להשיג בחקירה לאפס ותהו נחשבת לטה שיוכל להשיג ע"י הקבלה האמתית" (חוקר ומקובל עמוד ג'), בין העם, וראשית מעשהו היה לחבר ספרים פפולריים, לא כתובים בלשון בלולה, לשון הזהר, שבה כתב את חבוריו הראשונים, כי אם בשפת עבר צחה וקלה, על דרך לשון המשנה, ובלשון זו יסביר, על יסוד שיטת האר"י, את שיטתו העצמית בקבלה. את מיטב דעותיו ושיטתו בקבלה שם בספריו "חוקר ומקובל" ו"קל"ח פתחי חכמה".

האדם מחויב להתבונן ולחקור בשכלו, מתת ה', ואם אינו מתבונן ומחשב הנה לא תבא חכמה לבקש אותו ונשאר בחשך בלא ידיעה והולך בדרכי ההבל, והוא נותן בסוף דין וחשבון לפני הקב"ה על שלא השתמש במתנתו, בחכמה, ובכח שהטביע בו, וזה ודאי פתוי היצר, הם"א אשר ישתדל בכל עז להפילו בזה זכבא.

החקירה הראשונה צריכה להיות על כונת ה': על מה ולמה ברא את כל הבריאה הגדולה הזאת. והתחלת הדרישה צריכה להיות בנבראים מי הוא העקר. הדומם והצומח והחי הם אינם העקרים ודאי, כי אין תועלת במעשיהם ואין להם שכל והבנה. נמצא נשאים בני האדם והמלאכים, וכשתדרוש על עניניהם תמצא היות בן האדם עקר והמלאכים מפלים לו.

הקב"ה מקבל כח כביכול ממעשה בני האדם לפעול טובה עמהם ועם כל הבריות. במעלה גדולה וגבוהה מכל המין האנושי הם בני ישראל. מעשי ישראל מוסיפים כח בנבורתו של מעלה. וזה סדר ההתעוררות לפי החק אשר שם המאציל ית"ש: ישראל

פועלים למטה בארץ ומחזיקים כחו של הקב"ה, ואז הכח שנתחוק מראה הודו במשרתים העומדים על פקודת המעשים לעשותם כפי מה שהוא מתעורר לעשות. ולכן כל התעוררות שיהיה המלך ב"ה מתעורר לעשות יראה הענו במשרתיו העומדים על פקודת המעשים לעשותם כפי מה שהוא מתעורר לעשות בזיו המגיע לו ממנו.

התעוררות המלך היא ממעשה ישראל, הרי ישראל עיקר הכל.

עוד תקון גדול נעשה ע"י בני האדם, שאין ביד מעשי המלאכים להעביר את היצר הרע יען כי איננו אצלם, אבל בני אדם שיש להם יצר רע הם יכולים להעביר אותם, וכדי לתת להם כח יותר שיעשו את התקון הזה בכח גדול, מה עשה? נתן להם שני הערלה, שהן כל הזמן עד שהאדם נכנס למצות, ואז הם"א מתדבקת בהם יותר. אך באותו הזמן העיונות אינם נחשבים והתורה, אדרבה, היא חשובה יותר. והוא ענין הכל פיהם של הינוקות וההבל משבית הם"א לגמרי.

קודם שהאדם נולד מלמדים אותו כל התורה כולה, וזה לתת כח לנשמתו קודם שתכנס בגוף, שתהיה כלולה מכל התורה, לתקן כל מדרגות הקדושה כראוי, אבל בצאתה לעולם בא מלאך ומשכחו. וזה כדי לתת מקום ליצר להתאחו בו, שאם לא כן היה נגרש מכח הקדושה והיה שב להיות כמו מלאך. ובהסתם בו אור התורה והם"א שולטות בו נקרא הזמן הזה שני הערלה שלו. וכמו שערלה בגוף מעבירים אותה אחר ח' ימים, כן הערלה הפנימית, שהיא ערלת הלב, אינה סרה אלא לאחר י"ג שנים ויום אחד, ולכן כל אותו הזמן הוא פמור מן המצות. ובהמשך הזמן הזה, זמן הרחק הערלה, ההבל היוצא מפיו מכניע הם"א ושוברה שבירה גדולה. וחוזר וממשיך הכח של התורה שקבל בראשונה קודם שנולד, וכיון שהשלים לקבל הכח או יש לו לעשות ולכן הוא חייב במצות.

והנה התקון הגדול נמצא ביד האדם ולא ביד המלאכים, ועל כן ודאי שהוא עיקר כל הבריאה. ולא היה ראוי לו לבקש עסק אחר אלא עבודת ה', הוא התכלית שבעבורה בראו הבורא, וכל

מה שהוא עושה חוץ מזה הוא לפי דעתו של הנחש המקטרג החפץ לשקעו בדברים אחרים להרחיקו מן הבורא. ועל כן יבחר האדם להיות בוחר הרע במעוטו ויטעם בעסק כל מה שיוכל וישתדל להרבות בתורה ובעבודה בכל אשר תשיג ידו.

והנה בין העטל והמפריעים הראשיים היא האשה ופעולת ההולדה. עקר העטל הוא אחר שהתחילו האנשים להוליד. בתחלה השדים וכל מדרגות המומאה היו שקועים בנוקבא דתהומא רבה ולא היה להם לשוטט בעולם כלל; כיון שהאדם ירד במדרגות עלו כנגדו השדים ממקומם ומלאו כל העולם.

„והנה על כן ראוי לו לאדם למאום ודאי בכל עייני העולם ולהתאות רק לפי מה שהוא לפי הכלית הבורא ית"ש ומה שהוא מוכרח לעשות מדברי העולם לא יעשהו באהבה כלל אלא כמו שכפאהו שד”.

ומהו שכר עבודת האדם וצדקתו? הגוף בהיותו חשוך הנה הוא קרוב אל ה"א ויש לה שייכות בו ולא היה הקב"ה משרה את שכינתו על הגוף. אך הנשמה הנכנסת בו יש לה לעשות מעשים על ידו שבכחם יתוקן, וכל מצוה שהוא עושה הרי זו קריאה לקדושה לבא ולשרות על חלק מן החלקים שבגוף המקבל למצוה ההיא.

והנה בין התכונות המסייעות את העבודה, הראשונה במעלה היא התמימות, שבעזרתה יוכל האדם לפדות עצמו מן הרע והמומאה. ומי שהמומאה רחוקה ממנו חוט של חסר משוך עליו מצד הקדושה וחנו מוטל על העליונים והתחתונים. ראש לכל התקונים הוא למוד התורה, „ובפרט למוד חכמת האמת הוא למוד הקבלה הוא ראש לכל התקונים, דביה יפקון ישראל מן גלות א”י. והנה למודי הקבלה מונחים לצערנו של לוצטו בקרן זוית ואין דורש ואין מבקש, „והכתוב מכריו בקשו את ה' אלהיכם ואת דוד מלככם שלא תהיה אצלכם כאברה שאינה מתבקשת רק כאברה המתבקשת, דהיינו שצריכים אנו לבקש תקונים שיתוקנו כל הקלקולים שעל ידי זה יבא משיחנו”.

גם מתאונן לוצטו על מתנגדי הקבלה, והוא מחלקם לשלש

כתות: כת א' אומרת כבוד אלהים הסתר דבר, אין לך עסק
בנסתרות; כת ב' אומרת יראתי לגשת אל הקדש מפני האש
הגדולה, היא הקליפה שקדמה לפרי, כי נלכדו ברשתות הקבלה
כמה וכמה שתעו אחרי שבת צבי ויעברו על כל התורה; וכת ג'
אומרת שמחמת עומק המושג וקוצר דעת המשיג לא תוכל ללמוד
את החכמה הזאת. והוא סותר את דברי ב' הכתות הראשונות
ולהשלישית ישיב: לא עליך לגטור, ולצורך כת זו ותועלתה חבר
את ספרו "קל"ח פתחי חכמה", ביאור הנחות קבליות, שמצא בכתב
יד ישן, בדרך קלה, כדי שאחרי קריאת ספר זה ילך כל איש
לבטח בכל ספרי הקבלה ו"להבין כל דבר על בוריו", כי הקבלת
"היא רפואה למי שאין שכל לו ובפרט למי שעסק בחכמת
הפילוסופיה ותכלית שלא הגיעו בשכלם ועמדו מרעיד ולא מצאו
ידיהם ורגליהם בענין בריאת העולם, איך יהיה רצון מי שאין לו
הכלית וגבול כבוראנו ית' וית' ב"ה וב"ש לברא עולם ב"ת וב"ג
עד שיש בעולם בריות חלשות כ"כ שבן לילה היה ובן לילה יאכדו
וכולם מושגחים ונבראים וחיותם ומציאותם ע"י רצונו יתברך
שהוא בלתי גבול ובלתי הכלית" (חוקר ומקובל עמוד כ"ו).

זוהי שמת לוצטו בשמוש הקבלה ויחוסה אל החיים והמעשה.
רק בחלקה זה, בחלק המעשי של הקבלה יש לו ללוצטו דרך
מיוחדת; אבל בחלקה התאורי, העיוני, של הקבלה הוא הולך
על הרוב בדרך המקובלים שקדמוהו ורק בפרטים הוא מחולק.
שמתו בחלקה המפשטי של הקבלה היא בקירוב:

חכמת הקבלה באה להורות אותנו מחכמת העצם העליון,
סדר חוקת ההנהגה, ואיך הוא מסבב ומנהיג את העולם. העצם
העליון הוא המאציל מעצמו את כל הבריאה באמצעות רצונו.
בעצמות המאציל אסור לדבר כלל, ועל כן כל הדברים הם רק
ברצונו לכד, כי זה קרוב ביותר אל השכל. בריאת העולם לא
היתה אלא בפעולה מונבלת ולא לפי יכולת המאציל שהוא בלתי
תכלית, כי אלמלי ברא בכל יכלתו היתה הבריאה גם כן בלתי
תכלית. ואם כן יש שתי בחינות: י כ ו ל ת, והיא בלתי תכליתית,
ו ר צ ו ן, הוא שיעור מה שרצה המאציל בתכלית וגבול. הקבלה
איננה מתעסקת אלא ברצונו של המאציל ולא ביכלתו; כי בהיות

שכל האדם הכליתי הנה אין ביכלתו להשיג ולתפוס מה שאינו מוגבל. ב' בחינות האלה נקראות: הראשונה אין-סוף, על שם היכולת בלתי תכלית, ואת הכחות או המדות של מחשבת המאציל, שהביע את רצונו העליון בעולם הפעולות, קראו המקובלים בשם ספירות, והן מדות הרצון המוגבלות, שרצה בהן לברא את העולם על פיהן ולהנהיג בהן את עולמו. התהוות הספירות היא על דרך האצילות. מאין-סוף נאצלו עשר ספירות הראשונות מהמדרגה הגבוהה, שכל אחת מהן כלולה גם היא מעשר אחרות ממדרגה פחותה, וכן שבות ומתחלקות גם אלה עד הגבול שגבלו להן המקובלים. כללות הספירות היא כל החומר הרוחני והגשמי של הבריאה.

הרצון בכלל קראוהו הארה, וא"ס קראוהו אור פשוט, ועל דרך זה נקראות הספירות אורות.

כל מי שרוצה להבין עניני הספירות צריך שיקח לו לעיניו עניני הנשמה של האדם, כי עניני הנשמה אינם ענין מחשבה לבר אלא "כח אחד מעשי". אמת שהוא דק שאינו נופל תחת החושים, אבל על כל פנים הוא כח. כמו כן המדות והכחות העליונים של הספירות הם דברים ממשיים.

הספירות נברלות בבחינת הסוג, וכל סוג נקרא עולם. עולם הראשון הוא עולם האלהות, והוא כחות ההנהגה ולא יותר, ובי"ע הם סוגים אחרים, והיינו עולמות אחרים. כל עולם הוא גרוע ופחות מהקודם במדה שהוא מתרחק מן המאציל, כמו שקרני אורה מתמעט אורם במדה שהם מתרחקים ממקור האורה.

הספירות נקראו שרשים על שם היותן הנושא, הסבה, זמה שנדרש על הנושא, כל המסובב הוא ענף, והקשר האמצעי, החיבור והיחוס, בין השרשים והענפים, הסבה והמסובב, הם פרצופים. כללות כל זה היא "אילן הקדוש". הענפים הם רוחניים וגשמיים, דהיינו יש כחות יותר דקים וגדולים, ויש יותר עבים מהם ויורדים בהדרגה עד שנעשית נשמית האורות שלמטה וזהו אור של מלאכים ואור הכסא שנבראו תחלה ומוה האור נבראו כל שאר הנבראים. האדם הוא כלול משני היסודות, הרוחני והגשמי, ובוה ממון מובן חיו.

העולמות והספירות אחוזים ומחוברים זה בזה כשלהבת
 בנחלת ומושפעים אחד מרעהו; ההשגחה משתלשלת מן המקור
 הראשי על ידי כלם מן האחד אל השני. וכן מעשי האדם
 משתלשלים ועולים מספירה לספירה עד המקור הראשון, שממנו
 נאצל הכל. מעשים טובים נותנים לו חווק כביכול, והמעשים
 הרעים פוגמים בהעולמות ומערבבים את סדרם ומוסיפים חווק
 לרוחות רעות ומלאכי חבלה, ועל יסוד זה בנויה תורת השכר
 והעונש.

והוי רשימתה השמחית של קבלתו המפשטת של לוצטו.
 אם באנו לפרש את שמתו בשלימותה לא היינו מספיקים, כי
 סבוכה היא וחפשית ורצונית יתר מדי, ככל שמות המקובלים,
 וראויה שמה כזו לשם "שמה אי-שמתית".

III.

ת"צ — תצ"ו.

תלמידי לוצטו בקבלה. פרסומו. מלחמת הרבנים עמו והתאבקות
 לוצטו עמהם עד בואו לאמשטרדם.

כאמור היתה ללוצטו ישיבה בביתו. מלבד התלמוד וספרותו
 היה מטיף לשומעיו גם למודי הקבלה. אולם מהתגלותו, "מגיד"ו
 וספריו במקצוע הקבלה היה מתאפק ומחריש. מתקנות ישיבתו,
 שבלי ספק ממנו יצאו, ראוי להזכיר:
 (א) תקנה א) החברים אינם מכונים במעשיהם הטובים את
 השכר לעצמם, אלא לכל ישראל.
 (ב) החברים מחויבים לאהוב איש את רעהו כאהבת אחים,
 ולקבל בלי רוגז איש את כל הוכחות חברו.
 (ג) מחויבים להתרחק מרכילות ודברי שקר, ולהזהר בדבריהם